

Насібова О.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин та фінансів,
*Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

Nasibova Olha,
Candidate of Sciences (Economics),
Associate Professor of the Department
of International Economic Relations and Finance,
*Kharkiv Trade and Economic Institute
of Kyiv National University of Trade and Economics*

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНИХ ПІЛЬГ

Насібова О.В. Фінансова складова системи соціальних пільг. У статті досліджено сучасний стан фінансового забезпечення системи соціальних пільг. Визначено соціальні пільги як основні фінансові важелі впливу на параметри соціальної системи, які можуть підлягати відносно швидкому коригуванню. З огляду на здатність соціальних пільг як фінансових важелів чітко реагувати на зміни умов і завдань, які стоять перед суспільством, важливо під час підготовки нових заходів стимулювання соціально-економічного розвитку проводити оцінювання вигід та можливих негативних наслідків використання соціальних пільг. Окреслено критерії класифікації соціальних пільг. Здійснено аналіз допомог, пільг, субсидій, компенсаційних виплат домогосподарствам в Україні за 2008–2018 роки. Акцентовано увагу на заходах з упорядкування системи надання пільг задля визначення обсягів фінансових ресурсів у бюджетах. Запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності системи соціальних пільг як фінансового важеля соціального захисту населення.

Ключові слова: фінанси соціального захисту, соціальні пільги, фінансові важелі, соціальні виплати, населення, соціальна справедливість.

Насібова О.В. Финансовая составляющая системы социальных льгот. В статье исследовано современное состояние финансового обеспечения системы социальных льгот. Определены социальные льготы как основные финансовые рычаги влияния на параметры социальной системы, которые могут подлежать относительно быстрой корректировке. С учетом способности социальных льгот как финансовых рычагов четко реагировать на изменения условий и заданий, которые стоят перед обществом, важно при подготовке новых мер стимулирования социально-экономического развития проводить оценивание выгод и возможных негативных последствий использования социальных льгот. Определены критерии классификации социальных льгот. Осуществлен анализ пособий, льгот, субсидий, компенсационных выплат домохозяйствам в Украине за 2008–2018 годы. Акцентируется внимание на мероприятиях по упорядочению системы предоставления льгот с целью определения объемов финансовых ресурсов в бюджетах. Предложены рекомендации по повышению эффективности системы социальных льгот как финансового рычага социальной защиты населения.

Ключевые слова: финансы социальной защиты, социальные льготы, финансовые рычаги, социальные выплаты, население, социальная справедливость.

Nasibova Olha. The financial component of the system of social benefits. The article investigates the current state of financial support for the social benefits system. Social benefits have been identified as the main financial levers of influence on the parameters of the social system, which can be adjusted relatively quickly. Given the ability of social benefits as financial levers to respond clearly to changes in conditions and challenges facing society, it is important to assess the benefits and potential negative effects of using social benefits when preparing new measures to stimulate socio-economic development. The criteria for classifying social benefits are outlined. Among all privileges, the largest in terms of the number of types of group are privileges for rent, payment for housing and communal services and purchase of solid and liquid domestic fuel; benefits for housing and improving living conditions; public transit and suburban and long distance transportation privileges; benefits for the purchase/provision of medicines, dispensary and treatment, as well as health resort / treatment. In the process of improving the financial support of the privilege system in Ukraine, the main criterion for the differentiation of privileges should be the need, since it is advisable to consider privileges as a form of social support. The analysis of allowances, benefits, subsidies, compensation payments to households in Ukraine for 2008–2018 has been carried out. Despite the increase in the size of social benefits during 2008–2018, their share in the structure of total

household incomes remained almost unchanged. Only in 2016–2018, the share of non-cash benefits and subsidies for housing and communal services, electricity and fuel increased. This situation was caused by a sharp rise in energy prices and the introduction of a new income-subsidized housing subsidy procedure in 2015 to offset the cost of living for low-income households. The introduction of a unified information and analytical system in the field of social protection will lead to the solution of the contradictions of social policy and financial capabilities of the state. Emphasis is placed on streamlining the system of granting benefits to determine the amount of financial resources in the budgets. Recommendations for improving the effectiveness of the social benefits system as a financial lever for social protection of the population are offered.

Key words: social security finance, social benefits, financial leverage, social benefits, population, social justice.

Постановка проблеми. Соціальна захищеність населення є фундаментальною основою суспільного добробуту, забезпечення зростання якого полягає у задоволенні кількісно зростаючих та якісно мінливих потреб, тобто підвищенні якості життя громадян. При цьому особливо важливу роль відіграє тісний взаємозв'язок потреб окремого громадянина (індивідуума) та суспільства загалом. Задоволення суспільних потреб вимагає побудови дієвої моделі соціального захисту, яка охоплює весь життєвий цикл людини: від народження до смерті.

В теорії добробуту використовується концепція справедливості розподілу благ у суспільстві. Справедливість може означати рівність або те, що винагорода має відповідати здійсненому внеску (заслугам), або те, що всі очікування мають виправдовуватись. Перед будь-якою економічною системою стоїть проблема вибору між ринковим розподілом доходів, який коригується державою, та державним розподілом доходів, який коригується ринком.

Ринок сам по собі не здатен самостійно створювати засоби соціального захисту, адже він лише стимулює високопродуктивну працю для забезпечення високих прибутків виробництву, не допускаючи проявів неконкурентоспроможної, неефективної діяльності. В таких умовах відбуваються поглиблення диференціації доходів, їх розмежування, що обумовлюють появу соціального розшарування у суспільстві та загрожують виникненню соціальної напруги. Дестабілізація наслідків ринкової економіки вимагає створення системи соціального регулювання, центральним компонентом якої є соціальний захист, зорієнтований на вирівнювання доходів, підтримку нужденних, вразливих верств населення. Домінуюча роль у сфері соціального захисту населення належить компенсаційним механізмам, гарантіям і пільгам як основним важелям впливу на параметри соціальної системи через пом'якшення нерівності розподілу сукупного суспільного продукту.

Незважаючи на певні зрушення у сфері соціального захисту громадян, функціонуюча система соціальних пільг залишається недостатньо прозорою та малоефективною. Збільшення кількості пільг, переважне нехтування критерієм нужденності, розширення кола пільговиків не підкріплюються фінансовими можливостями держави, отже, унеможливають виконання пільгами відповідних функцій соціального захисту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковій проблематиці фінансового забезпечення системи соціальних пільг приділяли увагу такі дослідники, як І.С. Бадовська [1], Л.Б. Баранник [2], Н.Б. Болотіна [3], Г.О. Брюхіна [4], Т.О. Кривошеєва [5], М.В. Кравченко [6], Р.О. Маслик [7], П.В. Полулях [8], С.М. Синчук [9], І.Я. Чугунов [10].

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є оцінювання сучасного стану фінансового забезпечення соціальних пільг та визначення пріоритетних напрямів модернізації цієї системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законодавчо закріплений дозвіл на повне або часткове звільнення певних категорій громадян від дотримання встановлених законом загальних вимог і правил, виконання певних обов'язків, які застосовуються для інших суб'єктів, або надання особі додаткових прав у визначеній сфері порівняно з правами інших осіб у такій сфері називається пільгою. За допомогою пільг відбувається диференціація категорій осіб, яким надається особливий статус (професійний, соціальний, за особливі заслуги перед Батьківщиною).

Слід відзначити, що отримання пільги не завжди покращує становище особи порівняно з іншими, що мають права в певній сфері (галузі), не всі особи, які мають право на отримання пільг, насправді користуються ним. При цьому надання пільг одній категорії осіб тягне до скорочення обсягу прав іншої категорії осіб [11, с. 204].

Професійний статус особи – це визначена Конституцією України та відповідним законодавством України сукупність прав та обов'язків, відповідальність особи залежно від посади, яку вона обіймає, або від роботи, яку виконує.

У зв'язку з особливістю професійного статусу в Україні пільги встановлюються для певних категорій працівників задля покращення їх майнового становища, оскільки розміри їх заробітку не дають змогу повністю забезпечити належні умови їх життя. Водночас перелік таких категорій свідчить про те, що до нього включені особи, розміри доходу яких від професійної діяльності значно різняться [3, с. 89].

Критерії надання пільг за професійним статусом зображено на рис. 1.

Пільги покликані компенсувати екстремальні умови праці, пов'язані з постійним ризиком для життя й здоров'я, жорсткі вимоги до дисципліни, професійної придатності, фахових, фізичних, вольових та інших якостей, а також певних обмежень протягом професійної діяльності, зокрема заборони протягом служби щодо сумісництва, підприємницької діяльності. Такі пільги розглядаються як додаткові гарантії та навіть як вид соціальної допомоги.

Соціальний статус особи – це встановлена Конституцією України й законодавством України сукупність прав та обов'язків особи у соціальній сфері. Пільги за соціальним статусом надаються особі, яка зазнала особливих соціальних ризиків, наприклад каліцтва (інвалідності), була учасником бойових дій, піддана

Рис. 1. Критерії надання пільг за професійним статусом

Джерело: побудовано на матеріалах джерел [1; 3, с. 89; 6; 12]

репресіям з політичних мотивів, зазнала техногенного або екологічного лиха тощо. Соціальний статус особи враховується, наприклад, під час призначення пенсії.

Чинне законодавство передбачає 125 видів пільг 116 категоріям громадян. З них 44 види пільг передбачені для 45 найбільш соціально незахищених категорій громадян, які потребують особливої уваги з боку держави, 39 видів пільг надаються 57 категоріям працездатного населення за професійною ознакою або родом занять, 42 види пільг надаються 14 категоріям громадян, які мають певні заслуги перед державою (табл. 1).

Таблиця 1

Основні підстави для надання пільг та категорії пільговиків

Підстави для надання пільг	Кількість категорій пільговиків	Кількість видів пільг
Соціальна незахищеність	45	44
Професія чи рід занять	57	39
Заслуги перед державою	14	42
Разом	116	125

Джерело: [12, с. 40]

Згідно з наведеними даними в табл. 1 найбільша кількість різновидів пільг спрямована на соціальний захист соціально незахищених категорій громадян, а саме жертв політичних репресій та членів їх сімей; жертв нацистських переслідувань та членів їх сімей; дітей війни; інвалідів війни та осіб, які проживають з інвалідом або супроводжують його; самотніх громадян похилого віку; інвалідів; ВЛІ-інфікованих та хворих на СНІД; дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; осіб, які переселилися у важкодоступні сільські населені пункти; осіб, які постраждали внаслідок

Чорнобильської катастрофи, та членів їх сімей; осіб, що проживають і працюють (навчаються) на території гірських населених пунктів, учнів (вихованців) шкіл.

Друге місце за кількістю видів пільг посідають особи, які мають певні заслуги перед державою, а саме ветерани війни та члени їх сімей, які проживають разом з ним; ветерани праці; особи, що мають особливі трудові заслуги та члени їх сімей, які проживають разом з ними; особи, нагороджені знаками Шахтарської Слави та Шахтарської Доблесті трьох ступенів; Герої Радянського Союзу; повні кавалери ордена Слави; ветерани військової служби, служби в органах внутрішніх справ, державної пожежної охорони, служби цивільного захисту, державної служби спецзв'язку та члени їх сімей, які проживають разом з ветеранами; особи, нагороджені знаком Почесного донора України.

Для представників певних професій чи роду занять передбачено найменшу кількість видів пільг. Слід зазначити, що найбільша кількість категорій пільговиків формується саме з працездатного населення, а саме з таких груп: військовослужбовці та члени їх сімей, утриманці; військовослужбовці-інваліди та члени їх сімей, утриманці; військовослужбовці, звільнені зі служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та члени їх сімей; курсанти ВНЗ; працівники поліції працюючі та ті, які на пенсії, а також сім'ї та утриманці працівників поліції; судді працюючі та у відставці й члени їх сімей; прокурори та слідчі прокурори працюючі й пенсіонери; державні виконавці; працівники органів державної податкової служби; депутати міських рад, народні депутати та члени їх сімей, які проживали разом з ними на день обрання; працівники дипломатичної служби; державні службовці; журналісти, наукові працівники, працівники бібліотек, які працюють у селах та селищах міського типу та пенсіонери, які належать до цієї категорії; пра-

цівники агропромислового комплексу, які проживають у селищах міського типу, та пенсіонери з числа працівників сільськогосподарського виробництва та соціальної сфери; спеціалісти із захисту рослин та пенсіонери, які працюють/працювали й проживають у сільській місцевості та селищах міського типу; педагогічні працівники; працівники державної пожежної охорони та члени їх сімей; працівники та пенсіонери гірничих підприємств, сім'ї працівників гірничих підприємств, які загинули на виробництві; шахтарі, сім'ї загиблих шахтарів; медичні й фармацевтичні працівники та пенсіонери, які працювали у цій сфері; працівники ветеринарної медицини; працівники культури та пенсіонери з їх числа, які працюють і проживають в сільській місцевості та селищах міського типу.

Значна кількість пільг та соціальних гарантій за професійною ознакою часто є невиправданою, адже працевлаштування в окремій галузі має стимулюватися не через надання певних пільг, а шляхом підвищення заробітної плати працівників, як це відбувається в розвинутих країнах.

Практика зарубіжних країн свідчить про те, що пільги за професійним статусом, як правило, не передбачаються, оскільки презумується, що заробітна плата працівника будь-якої категорії має забезпечувати гідний рівень життя йому та членам його сім'ї, а також надавати можливість самостійно оплачувати всі необхідні житлові, побутові, медичні та інші послуги. Стосовно пільг за соціальним статусом, то такі пільги передбачаються в законодавстві. Водночас, по-перше, вони існують як державна соціальна допомога, яка надається після перевірки ступеня нужденності особи, по-друге, вони надаються у формі грошової допомоги (житлова допомога, допомога на оплату освітніх послуг, гранти на навчання, допомога на батьків-одинаків тощо), натуральної допомоги (забезпечення молоком та вітамінами дітей до 5 років і вагітних жінок, забезпечення необхідними предметами домашнього вжитку й паливом), субсидій (на проїзд у громадському транспорті, житло) або відшкодування необхідних витрат (на медичне обслуговування, опалення житла для пенсіонерів) тощо [3, с. 92].

Серед усіх пільг найбільші за кількістю видів групи становлять пільги на квартплату, оплату житлово-комунальних послуг та придбання твердого й рідкого побутового палива; пільги на забезпечення житлом та покращення житлових умов; пільги на проїзд у міському громадському транспорті та транспорті приміського й міжміського сполучення; пільги на придбання ліків та забезпечення ними, диспансеризацію та лікування, а також санаторно-курортне оздоровлення/лікування [12, с. 40].

Згідно з інформацією Міністерства соціальної політики України у Єдиному державному автоматизованому реєстрі осіб, які мають право на пільги, станом на 2016 рік знаходилось майже 13,2 млн. громадян. Однак видано 26 млн. посвідчень, що засвідчують відповідний статус пільговика (одна особа може мати одночасно декілька статусів, що дають їй право на пільги, доплати, преференції, допомоги тощо).

Основними джерелами фінансування витрат, пов'язаних з наданням пільг, є державний та місцеві бюджети, кошти підприємств, на яких працюють або працювали пільгові категорії громадян. Недостатній обсяг бюджетного фінансового забезпечення приво-

дить до обмеження права громадян на пільги й фінансово-економічних збитків зазначених підприємств.

Законодавство України про пільги налічує понад 50 законодавчих актів. Водночас відсутнє системне нормативно-правове забезпечення функціонування системи соціальних пільг, що зумовлює виникнення суперечностей у процесі практичного застосування цих важелів. Каталог пільг, що передбачені в цих актах, налічує більше 600 видів пільг. За різними оцінками нинішня пільгова система (за умови повного фінансування всіх норм, передбачених чинним законодавством) потребує свого щорічного утримання на рівні 180–500 млрд. гривень. Слід зазначити, що в законах України, які передбачають надання пільг як за професійною, соціальною ознакою, так і за наявністю особливих заслуг перед Батьківщиною, здебільшого відсутня залежність цих пільг від нужденності особи.

За сферою суспільного життя пільги поділяються на трудові, транспортні, житлово-комунальні, податкові, пенсійні, у сферах охорони здоров'я, освіти тощо.

Динаміка складу й структури допомог, пільг, субсидій та компенсаційних виплат домогосподарствам в Україні у середньому на місяць у розрахунку на одне господарство за 2008–2018 роки представлена в табл. 2, 3, з яких видно, що зазначені показники мають тенденцію до збільшення з 91,85 грн. у 2008 році до 515,95 грн. у 2018 році, тобто на 424,1 грн. Збільшення відбувається як готівкової форми надання допомоги, пільг, субсидій та компенсаційних виплат, так і безготівкової форми. Протягом 2016–2018 років зафіксовано стрімке зростання пільг на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива.

Така ситуація була спричинена різким підвищенням цін на енергоносії та введенням у 2015 році нової процедури надання житлових субсидій з урахуванням доходу задля компенсації збільшення вартості життя для домогосподарств, які мають низькі доходи.

Незважаючи на зростання розміру соціальних пільг протягом зазначеного періоду, їх частка в структурі загальних доходів домогосподарств майже не змінювалась. Лише у 2016–2018 роках зросла питома вага безготівкової форми пільг та субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива.

За даними центра перспективних соціальних досліджень Міністерства соціальної політики та НАН України у 2014 році найбільше коштів було спрямовано на фінансове забезпечення пільг для пенсіонерів за віком (35,5%), другому місце посідають діти війни (19,97%), а третє – ветерани праці (17,20%).

Крім того, у 2015 році учасники антитерористичної операції були прирівняні до учасників бойових дій, отже, вони отримали право на близько 20 видів пільг у натуральній формі, зокрема знижка плати за користування комунальними послугами у 75%; безоплатне одержання ліків, лікарських засобів, санаторно-курортне лікування та зубопротезування; безоплатний проїзд у транспорті; позачергове забезпечення жилою площею тощо. Ці пільги поширюються на сім'ї військовослужбовців, які загинули під час участі в антитерористичній операції.

Варто зазначити, що щодо реформування системи надання й обліку соціальних пільг були зроблені певні кроки. Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 2 березня 2002 року № 253 затверджено Стратегію

Таблиця 2

**Допомоги, пільги, субсидії та компенсаційні виплати домогосподарствам в Україні за 2008–2018 роки
(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.)**

Показник	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Допомоги, пільги, субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою	61,70	74,91	86,36	98,09	122,22	141,45	153,78	171,61	194,62	221,67	203,04
зокрема, допомога по безробіттю	5,49	10,04	7,07	8,85	9,95	10,19	11,08	13,89	17,14	20,18	13,93
допомога малозабезпеченим сім'ям	3,06	2,53	4,27	5,68	5,10	8,34	10,48	14,93	21,99	25,03	18,44
допомоги на дітей	32,99	49,76	60,84	69,10	87,20	103,62	113,64	114,36	117,11	130,62	125,61
Субсидії та пільги готівкою на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива	0,78	0,48	0,55	0,55	0,84	0,79	1,07	2,57	6,47	7,72	7,11
Інші	19,38	12,10	13,63	13,91	19,13	18,51	17,51	25,86	31,91	38,12	37,95
Пільги та субсидії безготівкові	30,15	34,62	32,65	39,50	41,19	40,49	35,95	86,70	314,53	411,07	312,91
зокрема, на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива	15,52	18,36	17,80	21,85	22,24	19,79	19,04	68,27	291,63	380,08	274,93
на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на бази відпочинку тощо	9,83	10,98	9,28	11,00	11,81	13,15	9,39	8,57	10,65	17,03	19,75
на оплату послуг транспорту, зв'язку	4,80	5,28	5,57	6,65	7,14	7,55	7,52	9,86	12,25	13,96	18,23
Всього	91,85	109,53	119,01	137,59	163,41	181,94	189,73	258,31	509,15	632,74	515,95

Джерело: побудовано на матеріалах джерела [13]

Таблиця 3

Структура допомог, пільг, субсидій та компенсаційних виплат у загальних доходах домогосподарств в Україні за 2008–2018 роки (у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, %)

Показник	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Допомоги, пільги, субсидії та компенсаційні виплати, надані готівкою	2,20	2,50	2,50	2,70	3,10	3,30	3,40	3,40	3,30	2,90	2,20
зокрема, допомога по безробіттю	0,20	0,30	0,20	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,20
допомога малозабезпеченим сім'ям	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,20	0,20	0,30	0,40	0,30	0,20
допомоги на дітей	1,20	1,70	1,80	1,90	2,20	2,40	2,50	2,20	1,90	1,60	1,30
Субсидії та пільги готівкою на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива	–	–	–	–	–	–	–	0,10	0,10	0,10	0,10
Інші	0,70	0,40	0,40	0,40	0,50	0,40	0,40	0,50	0,60	0,60	0,40
Пільги та субсидії безготівкові	1,11	1,20	0,97	1,06	1,02	0,93	0,80	1,69	5,16	5,13	3,22
зокрема, на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива	0,60	0,60	0,50	0,60	0,60	0,50	0,40	1,30	4,80	4,70	2,80
на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на бази відпочинку тощо	0,40	0,40	0,30	0,30	0,30	0,30	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
на оплату послуг транспорту, зв'язку	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
Разом	3,31	3,70	3,47	3,76	4,12	4,23	4,20	5,09	8,46	8,03	5,49

Джерело: побудовано на матеріалах джерела [13]

заміни системи пільг на адресну грошову допомогу населенню, але з економічних і політичних причин зазначену Стратегію було скасовано.

Задля впорядкування категорій пільговиків Кабінет Міністрів України Постановою від 29 січня 2003 року № 117 запровадив Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги, а також затвердив Положення про цей реєстр. Його функціонал потребує подальшого доопрацювання та вдосконалення.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 року № 594-р було схвалено Стратегію упорядкування системи надання пільг окремим категоріям громадян до 2012 року, яка спрямована на впорядкування системи надання пільг; надання пільг, компенсацій і гарантій лише найменш захищеним верствам населення та особам, які мають заслуги перед Батьківщиною; вироблення єдиного підходу до надання пільг з оплати всіх видів послуг особам, які мають на них право, в межах установлених норм споживання; надання пільг особам, для яких вони є формою соціальної підтримки, спрямованої на забезпечення достатнього життєвого рівня, за умови, що дохід таких осіб не перевищує встановленої величини, або додатковою гарантією у зв'язку з особливими умовами праці; скорочення переліку категорій отримувачів пільг за професійною ознакою за умови адекватного підвищення рівня їх доходів; прийняття актів законодавства, спрямованих на вдосконалення системи надання пільг, посилення її адресності.

Продовжується робота щодо проведення верифікації соціальних виплат [14], яку ініціювало Міністерство

фінансів України, що дасть можливість виявити виплати, не притаманні системі соціального захисту населення, а також усунути невластиві цій системі видатки, встановити справедливості та підвищити адресність.

Висновки. Таким чином, у процесі вдосконалення фінансового забезпечення системи пільг в Україні основним критерієм диференціації пільговиків повинна бути нужденність, оскільки пільги доцільно вважати формою соціальної підтримки.

Ефективність фінансового забезпечення системи соціальних пільг залежить не тільки від наявності достатньої кількості державних фінансових ресурсів, але й від упорядкованості системи соціальних пільг, диференціації пільговиків залежно від умов отримання та функціонального призначення пільг. Надання численних пільг спричинено внутрішніми проблемами економіки, які варто вирішувати шляхом її структурної трансформації, а не розширенням видів пільг. Запровадження єдиної інформаційно-аналітичної системи у сфері соціального захисту приведе до вирішення суперечностей соціальної політики та фінансових можливостей держави.

Визначені пріоритетні напрями вдосконалення фінансового забезпечення системи соціальних пільг у сучасних умовах дадуть змогу впорядкувати систему надання пільг, спрямувати відповідні бюджетні кошти на підтримку найменш захищених верств населення, ефективно використати бюджетні кошти, вести облік фактично спожитих послуг і наданих пільг, а також визначити фактичний розмір відповідних бюджетних витрат.

Список використаних джерел:

1. Бадовська І.С. Актуальні напрями модернізації системи соціальних пільг в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2016. № 1(74). С. 150–158.
2. Баранник Л.Б. Фінансові та моральні аспекти реформування системи пільг в Україні. *Світ фінансів*. 2012. № 3. С. 64–70.
3. Болотіна Н.Б. Право людини на соціальний захист в Україні. Київ : Знання, 2010. 107 с.
4. Брюхіна Г.О. Державна політика з надання пільг соціально уразливим верствам населення. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2005-1/txts/BRYUXINA.htm> (дата звернення: 30.10.2019).
5. Кривошеєва Т.О. Економічна доцільність і сутність пільг. *Науково-виробничий журнал*. 2013. № 5(235). С. 19–23.
6. Кравченко М.В. Основні підходи до реформування системи пільг в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування* : збірник наукових праць / редкол.: С.М. Серьогін. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. Вип. 3(6). С. 155–164. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03\(6\)/10kmvsru.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03(6)/10kmvsru.pdf) (дата звернення: 30.10.2019).
7. Маслик Р.О. Необхідність застосування принципу адресності призначення соціальних пільг в Україні. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2014. № 2. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddfae_2014_2_7 (дата звернення: 30.10.2019).
8. Полуляк П.В. Пільги як самостійний вид соціального забезпечення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2011. Вип. 1. С. 208–214. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2011_1_28 (дата звернення: 30.10.2019).
9. Синчук С.М. Правові ознаки соціальних пільг у сфері соціального забезпечення. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 301–306. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64453/57-Sinchuk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 30.10.2019).
10. Чугунов І.Я. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку : монографія. Київ : ДНУ АФУ, 2009. 848 с.
11. Насібова О.В. Фінансове забезпечення соціальних пільг. *Фінансова політика як складова економічного розвитку* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 12–13 квітня 2017 року) / відп. ред. І.Я. Чугунов. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2017. С. 204–205.
12. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. Київ : Центр громадської експертизи, 2009. 104 с.
13. Витрати і ресурси домогосподарств України // Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2019).
14. Про верифікацію та моніторинг державних виплат : Закон України від 3 грудня 2019 року № 324-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-20> (дата звернення: 30.10.2019).

References:

1. Badovskaya I.S. (2016) Aktualjni naprjamy modernizaciji systemy socialjnykh piljgh v Ukraini [Actual directions of modernization of the system of social privileges in Ukraine]. *Research Papers of the Research Institute of Finance*, no. 1(74), pp. 150–158.
2. Barannik L.B. (2012) Finansovi ta moraljni aspekty reformuvannja systemy piljgh v Ukraini [Financial and moral aspects of reforming the facilities system in Ukraine]. *The world of finance*, no. 3, pp. 64–70.
3. Bolotina N.B. (2010) *Pravo ljudyny na socialjnyj zakhyst v Ukraini* [Human right to social protection in Ukraine]. Kiev : Knowledge. (in Ukrainian)
4. Bryukhina G.O. Derzhavna polityka z nadannja piljgh socialjno urazlyvym verstvam naselennja [State Policy for Granting Benefits to Socially Vulnerable Populations]. Available at: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DUTP/2005-1/txts/BRYUX-INA.htm> (accessed: 30 October 2019).
5. Krivosheeva T.O. (2013) Ekonomichna docilnistj i sutnistj piljgh [Economic feasibility and nature of benefits]. *Scientific production journal*, no. 5(235), pp. 19–23.
6. Kravchenko M.V. (2010) Osnovni pidkhody do reformuvannja systemy piljgh v Ukraini [The main approaches to reforming the privilege system in Ukraine]. Proceedings of the *Public administration and local self-government* : coll. sciences. ed. / ed. S.M. Seryogin. Dnepropetrovsk : DRIDA NADU, vol. 3(6), pp. 155–164. Available at: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03\(6\)/10kmvspu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_03(6)/10kmvspu.pdf) (accessed: 30 October 2019).
7. Maslyk R.O. (2014) Neobkhdnistj zastosuvannja pryncypu adresnosti pryznachennja socialjnykh piljgh v Ukraini. [The necessity of applying the principle of targeting the purpose of social benefits in Ukraine]. *Bulletin of the Dnieper State Academy of Finance. Economic sciences*, no. 2, pp. 40–46. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddfae_2014_2_7 (accessed: 10 October 2019).
8. Polulyakh P.V. (2011) Piljghy jak samostijnyj vyd socialjnogho zabezpechennja. [Benefits as an independent type of social security]. *Bulletin of Lugansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko*, vol. 1, pp. 208–214. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2011_1_28 (accessed: 30 October 2019).
9. Sinchuk S.M. (2012) Pravovi oznaky socialjnykh piljgh u sferi socialjnogho zabezpechennja [Legal features of social benefits in the field of social security]. *State and law*, vol. 56, pp. 301–306. Available at: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64453/57-Sinchuk.pdf?sequence=1> (accessed: 30 October 2019).
10. Chugunov I.Ya. (2009) *Finansy Ukrainy: instyucijni peretvorennja ta naprjamy rozvytku* [Finance of Ukraine: Institutional transformations and directions of development]. Kyiv : DNU National University.
11. Nasibova O.V. (2017) Finansove zabezpechennja socialjnykh piljgh [Financial support of social benefits]. Proceedings of the *Financial policy as a component of economic development (Ukraine, Kyiv, April 12–13, 2017)* (eds. Chugunov I.Ya.), Kiev: Kiev. nat. trading econ. univ., pp. 204–205.
12. Center for Public Expertise (2009) *Systema socialjnogho zakhystu ta socialjnogho zabezpechennja v Ukraini. Realjnyj stan ta perspektyvy reformuvannja* [Social protection and social security system in Ukraine. The real state and prospects of reform]. Kyiv: Center for Public Expertise.
13. Household Expenditure and Resources of Ukraine: Official Website of the State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 10 October 2019).
14. Pro veryfikaciju ta monitoryng derzhavnykh vyplat [On verification and monitoring of public payments] : Law of Ukraine of 03.12.2019 no. 324-IX / The Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324-20> (accessed: 10 October 2019).